

Załącznik nr 1
do Opisu przedmiotu zamówienia
– koncepcja projektu

OPIEKUJĘ SIĘ - PRACUJĘ

interwencja badawcza: projekt wsparcia kobiet nieaktywnych zawodowo opiekujących się osobami niesamodzielnymi

KONTEKST

Zapotrzebowanie na pracę opiekuńczą rośnie równolegle na dwóch poziomach. Po pierwsze coraz więcej osób wymaga opieki. Średnia długość życia rośnie, społeczeństwo się starzeje, co za chwilę będzie zauważalne jeszcze bardziej na skutek wchodzenia w fazę 75+ pokolenia wyżu powojennego. Po drugie rośnie zapotrzebowanie na wzmożoną opiekę – chodzi tu przede wszystkim o osoby dotknięte typowymi dla wieku podeszłego chorobami układu nerwowego jak Parkinson czy Alzheimer (w przypadku tego drugiego, prognozy mówią nawet o czterokrotnym wzroście liczby osób zmagających się z chorobą do 2050 r.).

Równocześnie praca w zawodach opiekuńczych to szansa na zatrudnienie dla osób, których zatrudnialność bywa ograniczona. Taką grupę stanowią m.in. kobiety w wieku późno-produkcyjnym, z wykształceniem podstawowym lub średnim i nieraz o niewielkim doświadczeniu zawodowym. Jednocześnie to właśnie w tej grupie najwięcej jest osób deklarujących brak aktywności zawodowej ze względu na konieczność opieki nad osobą niesamodzielną. Przybliżenie kobietom z tej grupy perspektywy pracy w zawodach opiekuńczych może przyczynić się do wyzwolenia ich zawodowego potencjału na przyszłość.

Opieka nad bliskim często stanowi wyzwanie emocjonalne i kompetencyjne. To trudne i wymagające doświadczenie może jednak być też źródłem satysfakcji (wynikającej z głęboko wartościowej pracy) oraz własnego rozwoju. Przedstawiany tu projekt ma w pierwszej kolejności dostarczać merytoryczno-emocjonalnego wsparcia na „tu i teraz” – pomagać lepiej, wydajniej, ale i zdrowiej pełnić rolę opiekuna osoby bliskiej. Równocześnie jednak dzięki pewnemu sprofesjonalizowaniu sprawowanej opieki, może też otwierać perspektywę zawodową na przyszłość.

Projekt skierowany jest do kobiet 45+ nieaktywnych zawodowo z powodu konieczności sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi. W określaniu grupy docelowej przyświecały nam wypunktowane poniżej wyjściowe założenia – stanowią one zarówno uzasadnienie, jak i znaczący kontekst dla projektowanej interwencji badawczej:

- Kobiety są największą grupą społeczną podlegającą systemowej dyskryminacji na rynku pracy.

- Notowany w ostatnich latach wyraźny wzrost aktywności zawodowej kobiet w wieku późno-produkcyjnym dowodzi potencjału aktywizacji tej grupy¹.
- Praktyczne doświadczenie związane ze sprawowaniem opieki stanowi cenny zasób kompetencyjny, który może okazać się istotnym atutem w momencie powrotu na rynek pracy; może też – wobec wciąż rosnącego zapotrzebowania na zawody opiekuńcze – do tego powrotu zachęcać oraz go ułatwiać.
- Sprawowanie opieki sprzyja również wykształcaniu i wzmacnianiu cech wysoko cenionych przez pracodawców, takich jak sumienność, pracowitość, empatyczność, troskliwość, uważność, umiejętności organizacyjne.
- Większości osób sprawujących opiekę nad osobą niesamodzielną brakuje wiedzy na temat obciążeń związanych z tą pracą, jak również sposobów ich redukcji. Innymi słowy, mogliby pracować w sposób zarówno bardziej wydajny jak i zdrowszy dla nich samych.
- Osoby wykonujące pracę opiekuna rodzinnego nieraz doświadczają trudnych emocjonalnie sytuacji życiowych. Kontakt z osobami o podobnym doświadczeniu może być istotnym źródłem wsparcia.
- Nastawienie opiekuna do wykonywanej pracy - to na ile postrzega powzięty obowiązek jako uciążliwość, na ile zaś potrafi czerpać z tej aktywności satysfakcję i dumę - ma zasadniczy wpływ na jego kondycję psychofizyczną.

Wstępne rozpoznanie grupy docelowej projektu przeprowadzono w oparciu o publikowane wyniki badań oraz rozmowy z pracownikami ośrodka pomocy społecznej z praktycznym doświadczeniem w obszarze aktywizacji zawodowej oraz pracy z kobietami 50+. Poniżej punktuje istotne elementy profilu psychospołecznego modelowej reprezentantki grupy docelowej:

- dojrzała kobieta aktywnie mierząca się z życiowymi wyzwaniami
- opiekuje się najczęściej starym i schorowanym rodzicem, rzadziej małżonkiem lub niepełnosprawnym dzieckiem
- troszczy się o osoby jej bliskie – nie tylko te znajdujące się pod jej bezpośrednią opieką
- charakterystyczne komponenty kondycji poznawczo-emocjonalnej: niskie poczucie wartości, poczucie osamotnienia, wyobcowanie ze świata zewnętrznego (ograniczenie kontaktów towarzysko-społecznych), marginalizowanie potrzeb własnych, obciążenie emocjonalne związane z opieką nad bliską osobą niesamodzielną

¹ „Między rokiem 2010 a 2018 GUS odnotował (...) radykalny skok wskaźnika zatrudnienia dla osób w wieku przedemerytalnym (55–59/64) – w ciągu rozpatrywanych dziewięciu lat podniósł się on z 40,8% do 59,9%. Szczególnie imponujące jest niemal podwojenie się wartości wskaźnika (z 33,6% do 60,1%) dla kobiet w wieku 55–59 lat.” (za: PARP 2019, s.97)

- charakterystyczne niezaspokojone potrzeby: dowartościowanie, wsparcie społeczno-emocjonalne, motywacja do działania, auto-aprecjacja, możliwość „wygadania się” (m.in. na takie tematy jak miłość, akceptacja, problemy, kobieca siła)

Oprócz wsparcia grupy docelowej, celem projektu jest także zbadanie, jak sprawdzają się zastosowane metody pracy. Dlatego zarówno w trakcie, jak i po 3-miesięcznym cyklu spotkań będziemy pytać uczestniczki o opinie na temat otrzymanego wsparcia i wiedzy. W ramach projektu testujemy pewne metody doradztwa zawodowego - obserwując spotkania grupowe i rozmawiając z prowadzącym je doradcą zawodowym dowiemy się, czy w tym podejściu należy coś zmodyfikować, aby jak najlepiej służyło osobom porządkującym swoje kompetencje.

Projekt ma charakter interwencyjno-partycypacyjny. Oznacza to z jednej strony, że czynności badawcze prowadzone są w powiązaniu z działaniami sprawczymi (dostarczanie uczestniczkom wsparcia psychospołecznego i kompetencyjnego oraz wyposażenie w pewien zasób samowiedzy). Z drugiej strony w duchu empowermentu, do pewnego stopnia dajemy uczestniczkom możliwość współdecydowania o projektowym programie. Taki charakter projektu wiąże się potrzebą zachowania elastyczności w planowaniu i organizowaniu działań.

Niniejszy projekt jest realizowany w ramach szerszego projektu systemowego „Wspieranie funkcjonowania i doskonalenie Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji na rzecz wykorzystania oferowanych w nim rozwiązań do realizacji celów strategii rozwoju kraju” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój, Priorytet II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.13 Przejrzysty i spójny Krajowy System Kwalifikacji.

CELE PROJEKTU

- Wsparcie przedstawicieli grupy docelowej
 - Dostarczenie sposobności do rozwijania wiedzy i umiejętności w obszarze opiekuńczym – „profesjonalizacja” sprawowanej aktualnie opieki z perspektywą przyszłego wykorzystania ugruntowanych kompetencji na rynku pracy opiekuńczej zwieńczona certyfikatem
 - Wsparcie psychospołeczne – stworzenie okoliczności sprzyjających budowaniu relacji z osobami w podobnej sytuacji życiowej. Wzmacnianie postawy akceptującej i dowartościowującej fakt sprawowania opieki oraz budowanie poczucia satysfakcji/dumy z wykonywanej pracy
 - Wsparcie w auto-diagnozie kompetencji
 - Dostarczenie informacji m.in. na temat systemów wsparcia, dofinansowania, świadczeń

- Opracowanie narzędzi wspierających identyfikowanie kompetencji w oparciu o Metodę Bilansu Kompetencji do stosowania w trakcie pracy warsztatowej z grupą
- Cele badawcze:
 - Dostarczenie wiedzy pozwalającej na pogłębione zrozumienie grupy docelowej – oczekiwań, potrzeb, trudności
 - Weryfikacja hipotezy o przekładalności kompetencji zdobytych w ramach prywatnych doświadczeń na zawodowy potencjał
 - Zbadanie potencjału wykorzystania podejścia opartego o Metodę Bilansu Kompetencji w pracy z grupą docelową
 - Dostarczenie wiedzy i narzędzi instytucjom (publicznym oraz NGO) działającym w obszarze pomocy, wspierania rozwoju oraz aktywizacji ludzi należących do grup wykluczonych, w szczególności kobiet w wieku późno-produkcyjnym
 - Ocena usługi wsparciowo-rozwojowej przez odbiorców (uczestniczki projektu)

PROGRAM

Rdzeniem projektu jest 3-miesięczny program cotygodniowych spotkań grupy liczącej 16 uczestniczek. Na program składają się:

- Grupa wsparcia – cykliczne spotkania prowadzone przez doświadczonych moderatorów i mające na celu wzajemne wsparcie emocjonalne oraz wymianę doświadczeń z osobami w podobnej sytuacji życiowej
 - W ramach grupy wsparcia zostanie też przeprowadzony przez moderatora trening psychologiczny pogłębiający wiedzę i umiejętności związane z dbaniem o własną kondycję psychiczną opiekunów (m.in. rozpoznawanie, rozumienie i zarządzanie własnymi emocjami; techniki relaksacyjne; budowanie i umiejętność korzystania ze wsparcia społecznego)
- Szkolenie merytoryczne poświęcone rozwijaniu i uzupełnianiu kompetencji pielęgnacyjno-opiekuńczych (m.in. pielęgnacja i obserwacja osób niesamodzielnych; psychologiczne aspekty pracy z osobą niesamodzielną; pierwsza pomoc; źródła wsparcia/dofinansowania i świadczeń; rynek pracy zawodów opiekuńczych)
- Spotkania z doradcą zawodowym – wsparcie w identyfikowaniu i dokumentowaniu kompetencji; dostarczenie wiedzy na temat rynku pracy i zapotrzebowania na kompetencje opiekuńcze; zarys indywidualnego planu rozwoju

ORIENTACYJNY HARMONOGRAM

- Do czerwca 2021: porozumienie o współpracy z OPS
- Wrzesień/październik 2021: początek 3-miesięcznego programu spotkań
- Do kwietnia 2022: opracowanie raportu i rekomendacji
- Do listopada 2022: upowszechnianie wyników

ŹRÓDŁA DANYCH I ANALIZ

Szymon Czarnik, Jarosław Górniak, Magdalena Jelonek, Krzysztof Kasperek; „Bilans Kapitału Ludzkiego 2019 – raport z badania ludności w wieku 18-69 lat”; Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2020;
<https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/raport-z-badania-ludnosci-w-wieku-18-69-lat> [dostęp 23.03.2021]

Iga Magda, Aneta Kiełczewska; „Przyczyny niskiej aktywności zawodowej kobiet w Polsce”, Instytut Badań Strukturalnych 2018; <https://ibs.org.pl/app/uploads/2018/06/Magda-Przyczyny-niskiej-aktywnosc5%9bci-zawodowej-kobiet.pdf> [dostęp 01.04.2021]

Mateusz Smoter; „Nie uczą się i nie pracują. Czy stanowią wyzwanie dla polityki publicznej?”; Instytut Badań Strukturalnych 2019; <https://ibs.org.pl/app/uploads/2019/12/IBS-Policy-Paper-03-2019.pdf> [dostęp 01.04.2021]

„Aktywność zawodowa i edukacyjna dorosłych Polaków wobec wyzwań współczesnej gospodarki – raport podsumowujący VI edycję badania BKL w latach 2017–2018”; Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości; Warszawa 2019;
<https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/aktywnosc-zawodowa-i-edukacyjna-doroslych-polakow-wobec-wyzwan-wspolczesnej-gospodarki>

„Analiza luki zatrudnienia oraz wynagrodzeń kobiet i mężczyzn”; Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości; Warszawa 2020;
<https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/analiza-luki-zatrudnienia-oraz-wynagrodzen-kobiet-i-mezczyzn> [dostęp 01.04.2021]

„Starzenie się społeczeństwa – wyzwanie dla rynku pracy, aktywizacja pracowników 50+”; Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości; Warszawa 2020;
<https://power.parp.gov.pl/component/publications/publication/starzenie-sie-spoeczenstwa-wyzwanie-dla-rynku-pracy-aktywizacja-pracownikow-50>

„Badanie opinii publicznej na temat opiekunów rodzinnych – raport z badania”, Fundacja Hospicyjna; Gdańsk 2017; <https://opiekunrodzinny.pl/images/pdf/wyniki.pdf> [dostęp 23.03.2021]

„Usługi opiekuńcze świadczone osobom starszym w miejscu zamieszkania – Informacja o wynikach kontroli”; Najwyższa Izba Kontroli; Warszawa 2018;
<https://www.nik.gov.pl/plik/id,17440,vp,20012.pdf> [dostęp 23.03.2021]

“Wsparcie społeczne jako element instytucjonalnej pomocy rodzinie z osobą zależną”, w: “Rodzina w zdrowiu i w chorobie Uwarunkowania środowiskowe zdrowia”; Marta

Kowalewska, Anna Goździalska, Jerzy Jaśkiewicz; Kraków 2012;
<https://core.ac.uk/download/pdf/214926476.pdf#page=61> [dostęp 08.04.2021]

“Wsparcie społeczne a jakość życia ludzi starszych”; w: *Gerontologia Polska*, 13(4); Alicja Głębocka, Małgorzata Szarzyńska; Poznań 2005; http://gerontologia.org.pl/wp-content/uploads/2016/07/2005-4_Gerontologia_1-1.pdf [dostęp 08.04.2021]

“Wyzwania dla rodzin związane z opieką nad chorym lub starszym bliskim”; w: “Zagadnienia małżeństwa i rodzin w perspektywie feministyczno-genderowej”; Beata Tobiasz-Adamczyk; Kraków 2013; <https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/132723> [dostęp 08.04.2021]

„Godzenie pracy zawodowej z opieką nad osobami zależnymi wyzwaniem dla dialogu społecznego i polityki publicznej różnych szczebli”; R. Bakalarczyk; raport wydany przez Komitet Dialogu Społecznego Krajowej Izby Gospodarczej we współpracy z Fundacją Zaczyn i Laboratorium Więzi, Warszawa 2020; https://dialogkig.pl/wp-content/uploads/2020/11/RAPORT_Godzenie-pracy-zawodowej-z-opieka-nad-osobami-zaleznyimi_2020r.pdf?fbclid=IwAR0ec4kdPvzx4-QNNtAd9UUesMeYUItFSjhml-srBt5t57LPN8bxqkiGeP8 [dostęp 21.04.2021]